

การใช้กระบวนการทรงบานตามเบื่องพระยุคลบาท (SAPAE) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองसानเตร

นิสากร คุณโท *

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

จากการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลงานส่วนใหญ่ไม่มีความแปลกใหม่ ผลงานเหมือนกับภาพตัวอย่าง และซ้ำกันเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่านักเรียนมีปัญหาขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลงานในการศึกษาในชั้นที่สูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในอนาคต เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน เพราะการที่มนุษย์จะอยู่ในสังคมได้จะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัว และรู้จักคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ เฉพาะหน้า ได้อย่างรวดเร็ว

จากปัญหาการขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยโดยเลือกใช้กระบวนการทรงงานตามเบื่องพระยุคลบาท (SAPAE) เป็นขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย และใช้เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ เพราะสอดคล้องกับวิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torrance) มาใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองसानเตรในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองसानเตร โดยใช้วิธีสอนที่ใช้กระบวนการทรงงานตามเบื่องพระยุคลบาท (SAPAE)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

มณัญญา บุษะยะมา (2541) ศึกษาการพัฒนาแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาล พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีคะแนนความพร้อมทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่ สามารถคิดได้หลากหลาย คล่องแคล่ว และหลายทิศทางมากขึ้น

จันทน์ บุญคลัง (2542) ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือกันแบบปกติพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบร่วมมือกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบร่วมมือมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

งานวิจัยที่ใช้กระบวนการต่าง ๆ

ประภาวดี เทพทอง (2545) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนโดยใช้กระบวนการสื่อสารพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโสมกัญญาสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้การเรียนการสอนด้วยกระบวนการสื่อสาร มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

งานวิจัยที่ใช้กระบวนการทรงงานตามเมืองพระยาศรีสุทโธ (SAPAE)

พัชรี แก้วสลัส (2551) ศึกษาเรื่องการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวทางการทรงงานตามรอยพระยุคลบาท (SAPAE) เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกาญจนาภิเษก จ.สุพรรณบุรี สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนกลุ่มทดลอง มีความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พินนภัทร์ บุษบงค์ (2551) ศึกษาเรื่องการใช้กระบวนการวิจัยตามแนวทางการทรงงานตามรอยเมืองพระยุคลบาท SAPAE เพื่อพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกาญจนาภิเษก จ.สุพรรณบุรี พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

งานวิจัยต่างประเทศ

ในส่วนของต่างประเทศนั้น เซริฟ (Sherif, 1979) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจบรรยากาศในห้องเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาผู้ศึกษาสร้างบรรยากาศในห้องเรียน เป็น 2 ลักษณะ คือ บรรยากาศที่เสรี และบรรยากาศที่มีการจำกัด ผลปรากฏว่า กลุ่มนักเรียนที่เรียนบรรยากาศแบบเสรีมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนในบรรยากาศแบบจำกัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หวาง (Hwang, 1986) ได้ศึกษาเพื่อทำการตรวจสอบประสิทธิภาพของการเคลื่อนไหวและการกระตุ้นทางดนตรีที่ใช้ในโปรแกรมศิลปะในด้านการคิดสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์ทางศิลปะของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการออกแบบโดยผ่านการเคลื่อนไหว และละครเชิงสร้างสรรค์ มากระตุ้นความคิดของเด็ก และการกระตุ้นด้วยดนตรี เปรียบเทียบกับการกระตุ้นทางศิลปะด้วยการสอนแบบเดิมโดยใช้การตั้งคำถามทางภาษาเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบของ Torrance (TTCT) แบบ A และแบบทดสอบการวาดเชิงสร้างสรรค์ของหวาง (HCDT)

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การกระตุ้นด้วยการเคลื่อนไหวและการกระตุ้นด้วยดนตรีในกิจกรรมศิลปะนั้นมีประสิทธิผล เช่นเดียวกับการตั้งคำถามในเรื่องของภาษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ขั้นการสำรวจสภาพปัญหา (survey)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองसानแดร พบว่านักเรียนขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา (analysis)

วิเคราะห์ปัญหาความคิดสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ โดยใช้ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปแบบ ก

ขั้นที่ 3 ขั้นการวางแผนการปฏิบัติงาน (planning)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นักเรียน โดยเลือก แผนการทดลอง รูปแบบ กลุ่มควบคุมทดสอบเฉพาะหลังทดลอง

ขั้นที่ 4 ขั้นการปฏิบัติงาน (action)

สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 11 คน สร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้จัดการเรียนรู้กับกลุ่มทดลอง สอนโดยใช้กระบวนการทรงงานตามเมืองพระยุคลบาท (SAPAE) จำนวน 20 ชั่วโมง และจัดการเรียนรู้กับกลุ่มควบคุมโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามปกติ แล้วเก็บรวบรวมคะแนนจากการตรวจคุณภาพผลงาน ทุกแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Office Excel

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลงาน (evaluation)

ทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบความคิด ฉบับเดิม ทำการตรวจบันทึกคะแนน และนำมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของทั้งสองกลุ่ม โดยใช้การทดสอบค่า t -test independent วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window 11.5 แล้วสรุปผลการทดลอง

การสรุปผล

สรุปผล ขั้นที่ 1 ขั้นการสำรวจสภาพปัญหา

จากการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองसानแดร พบว่านักเรียนขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์

สรุปผล ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา

ปัญหาความคิดสร้างสรรค์ด้านที่นักเรียนมีปัญหามากที่สุด คือด้านความคล่องในการคิด

สรุปผล ขั้นที่ 3 ขั้นการวางแผนการปฏิบัติงาน

ใช้แผนการวิจัยในครั้งนี้ คือ รูปแบบกลุ่มควบคุมทดสอบเฉพาะหลังทดลอง (Posttest Control Group Only Design) และใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการทรงงานตามเมืองพระยุคลบาท (SAPAE) 5 ขั้นตอน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้

สรุปผล ขั้นที่ 4 ขั้นการปฏิบัติงาน

สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร จำนวน 22 คน แบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกนักเรียนที่มีปัญหาคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำจากการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ในขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาเป็นกลุ่มทดลอง และเลือกนักเรียนที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงจากการทดสอบความคิดสร้างสรรค์เป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 11 คน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการตามเบื้องพระยุคลบาท (SAPAE) มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.6–1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการหาค่า E1/E2 โดยเทียบเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 พบว่า คะแนนระหว่างเรียน เท่ากับ 80.02 คะแนนสอบหลังเรียน เท่ากับ 80.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์

ผลการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการทรงงานตามเบื้องพระยุคลบาท (SAPAE) พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ระดับคุณภาพพอใช้ จนกระทั่งถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 20 ระดับคุณภาพดีมาก นอกจากนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

สรุปผล ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลงาน

ทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม แล้วนำมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนของ นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้กระบวนการทรงงานตามเบื้องพระยุคลบาท (SAPAE) มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีตามปกติและผ่านเกณฑ์การประเมินการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ทุกคน

อภิปรายผล

การใช้กระบวนการทรงงานตามเบื้องพระยุคลบาท (SAPAE) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองसानแดร พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยวิธีสอนที่ใช้กระบวนการทรงงานตามเบื้องพระยุคลบาท (SAPAE) มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สอดคล้องกับสมมติฐาน และสอดคล้องกับ พัชรี้ แก้วสลับสี และพินนัทธ์ บุษบงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจาก กิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นกระบวนการทำงาน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง มีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนมีความคิดอิสระ มีการวางแผนการปฏิบัติงานเป็นการให้ผู้เรียนหาคำตอบอย่างหลากหลายมีการลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้เกิดการเรียนรู้และการประเมินผลงานและปรับปรุงผลงานได้ด้วยตนเอง

ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการศึกษาไปความรู้เป็นการฝึกอ่านทำให้นักเรียนกลุ่มควบคุมผ่านเกณฑ์การประเมินการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ทุกคน และผู้วิจัยจะใช้วิธีสอนที่ใช้กระบวนการทรงงานตามเบื้องพระยุคลบาท (SAPAE) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ กับนักเรียนกลุ่มควบคุมในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. ควรดำเนินการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องควบคู่กับการฝึกการอ่าน เพื่อให้พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์และทักษะการอ่านของนักเรียนได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. วิธีสอนที่ใช้กระบวนการทรงงานตามเบื้องพระยุคลบาท (SAPAE) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา และสถานที่ เช่นการวาดภาพนอกสถานที่ ได้เป็นอย่างดี

□ □ □